

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Aan:
zie verzendlijst

MFO 588
Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Telefoon
Telefax

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer DIS2001014511	Datum 15 juni 2001
----------	------------	-----------------------------	-----------------------

Onderwerp
Irak: Verwikkelingen rond nieuw VN-sanctieregime

1. Hierbij bied ik u een korte notitie aan over de jongste ontwikkelingen rond Irak in het licht van het recente voorstel in de VN-Veiligheidsraad tot aanpassing van het sanctieregime.
2. Deze notitie is een verdere verdieping van dit onderwerp dat in het CVIN dd. 14-6-2001 door de MID ter sprake is gebracht.
3. Zonder bijlage is deze brief ongerubricieerd.

Directeur Militaire Inlichtingendienst

J.A. van Reijn
Generaal-majoor der Mariniers

Bijlagen -1-	Bezoekadres Van der Burchlaan 31, Den Haag	Doorkiesnummer
-----------------	---	----------------

~~Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.~~

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

Afdeling Analyse & Rapportage

Regiobureau 2

12 juni 2001

IRAK : VERWIKKELINGEN ROND NIEUWE VN-SANCTIEREGIME

Inleiding

Tien jaar na het instellen van een sanctieregime tegen Irak hebben de Verenigde Staten het initiatief genomen de bestaande sanctiemaatregelen aan te passen. Reden is dat in de laatste twee jaren diverse landen en organisaties de bepalingen van het regime steeds meer zijn gaan negeren. Teneinde wederom consensus te bereiken binnen de Internationale gemeenschap, is bij de VN-Veilighedsraad door Groot-Brittannië - i.s.m. met de VS - een voorstel ingediend.

Zoals verwacht, stuitte het Britse wijzigingsvoorstel van ('olie-tegen-voedsel') resolutie 986 op internationale weerstand. Hierdoor was het niet mogelijk een aangepast VN-sanctieregime in te laten gaan met het aflopen van het oude op 3 juni j.l.. Voorlopig heeft de VN-Veilighedsraad besloten het huidige sanctieregime met 30 dagen te verlengen in afwachting van verdere consultaties. Overigens is het evident dat het voorstel voornamelijk van Amerikaanse hand is, maar om tactische redenen door Groot-Brittannië aan de VN-Veilighedsraad is voorgelegd.

In een eerste reactie kondigde Irak aan om met ingang van 4 juni te stoppen met olie-export in het kader van de 'olie-tegen-voedsel' overeenkomst, maar wel door te gaan met olieleveranties aan Jordanië en Turkije.

Beschouwing

In het kort behelst het ter tafel liggende voorstel het vrijgeven van de handel in alle civiele handelswaar en de aanscherping van het toezicht op militaire en zogenoemde *dual-use* goederen. Dit laatste zou moeten geschieden door middel van een VN-lijst met verboden producten. De hieruit voortvloeiende controle van de goederenstroom naar Irak moet gaan plaatsvinden in enkele daarvoor aangewezen locaties in de buurlanden van Irak. Op deze vliegvelden en in deze havens worden VN-inspecteurs gestationeerd voor het toezicht.

Het reguleren van de handel met Irak, zowel de import naar Irak alsook de uitvoer van Iraakse olie, is het belangrijkste oogmerk van het huidige wijzigingsvoorstel. Vooral de transacties met Iraakse olie waarbij een veelvoud van kleine internationale handelsfirma's rechtstreeks illegale betalingen doen aan Iraakse autoriteiten, is met name de Verenigde Staten een doorn in het oog. Saillant is overigens dat rond de 70% van de Iraakse olie uiteindelijk in de VS terechtkomt.

De problemen rond de aanvaarding en de implementatie van het voorstel richten zich op drie vraagstukken:

- in de VN-Veiligheidsraad: Rusland, Frankrijk en China willen voldoende tijd hebben om de toekomstige lijst met verboden goederen nader te bestuderen;
- in de regio: de houding van de buurlanden van Irak is cruciaal omdat zonder hun medewerking geen effectieve controle van de goederenstroom mogelijk is;
- in Irak: de Koerden in Noord-Irak moeten overgehaald worden hun primaire inkomstenbron droog te leggen.

Gelet op het feit dat Russische en Chinese handelsfirma's een groot aandeel hebben in de handel met Irak, zijn deze twee landen uiterst terughoudend tegenover een sterke regulering van het handelsverkeer. Hun weerstand geldt zowel t.a.v. een zeer uitgebreide lijst met verboden goederen als ook t.a.v. het vaststellen van criteria voor de tussenhandel met Iraakse olie.

Voorts is er in de regio weinig animo om mee te werken aan een scherpere controle van het handelsverkeer met Irak. De buurlanden van Irak profiteren op velelei wijze van de actuele situatie. Jordanië, Turkije en Syrië betrekken Iraakse olie onder de marktprijs, terwijl zij zelf voor miljarden dollars consumentenproducten afzetten op de Iraakse binnenlandse markt. Een onderbreking van dit handelsverkeer heeft negatieve gevolgen voor deze landen op economisch en politiek terrein.

Het meeste gevaar loopt Jordanië. Irak heeft gedreigd geen olie meer te leveren aan Jordanië (deels gratis, toegestaan door VN) als het meewerkt aan het voorgestelde sanctieregime, waardoor de kwetsbare Jordaanse economie een geweldige klap zou krijgen. Met op de achtergrond de geweldsescalatie in het andere buurland Israël, heeft een dergelijke ontwikkeling een destabiliserend effect in Jordanië. Garanties van Amerikaanse zijde dat Jordanië in voorkomend geval goedkope olie uit Saudi-Arabië kan betrekken, worden - gelet op eerdere negatieve ervaringen - in Amman met weinig vertrouwen bejegend.

Maar ook Syrië dat dagelijks rond de 150.000 vaten Iraakse olie verwerkt (buiten VN-controle om), verdient veel geld aan illegale transacties. De economische banden tussen Syrië en Irak zijn in het afgelopen tijd jaar sterker geworden. De Syrische leiding blijkt primair naar de economische voordelen, maar wil tegelijkertijd duidelijk maken dat een coöperatieve opstelling inzake het Irak-dossier gekoppeld is aan een voor Syrië bevredigende vredesregeling met Israël. Dit laat onverlet dat Syrië deze troefkaart uiterst behoedzaam zal spelen om zijn betrekkingen met zowel Iran als ook met de Golfstaten (i.h.b. Saudi-Arabië) niet te zeer te belasten. Ondertussen zouden de extra inkomsten gebruikt kunnen worden om de in deplorabele toestand verkerende conventionele capaciteit van de Syrische strijdkrachten te verbeteren.

Voor de Koerden in Noord-Irak geldt, dat de grenshandel tussen Irak en Turkije hun primaire inkomstenbron is. Zij eisen dat het verwachte verlies aan inkomsten uit de clandestiene oliesmokkel gecompenseerd wordt door de VN. Aan de andere kant van de grens zullen ook de Turken verlies moeten incasseren indien dit lucratieve handelsverkeer aan strikte regels onderworpen wordt.

Zoals hierboven gesteld, is het beperken van illegale economische en financiële transacties een wezenlijke doelstelling van het beoogde wijzigingsvoorstel. Immers, met de hieruit voortvloeiende gelden is het regime van Saddam Hoessein in staat zijn voortbestaan te rekken door de machtselite en het daaraan gekoppelde veiligheidsapparaat te belonen. Geschat wordt dat Irak meer dan US\$ 1 miljard verdient aan de oliesmokkel, op een totaal van tenminste US\$ 10 miljard in het kader van 'olie-tegen-voedsel' programma.

Bovendien kan men ervan uitgaan dat Irak, bij een verdere groei van zijn illegaal verkregen financiële middelen, het niveau van zijn militaire capaciteiten zal trachten te verbeteren. Ongetwijfeld zal hierbij de nadruk liggen op massavernietelingswapens en ballistische raketssystemen.

Beoordeling

De verwachting is dat ook bij een aangepast sanctieregime, de daadwerkelijke en effectieve uitvoering op de nodige problemen zal stuiten. Ofschoon de Amerikaanse diplomatieke druk bij machte is om de desbetreffende landen in de regio te bewegen tot medewerking aan de implementatie van het gewijzigde VN-regime, lijkt het onvermijdbaar dat ook dit sanctieregime na verloop van tijd onder druk zal komen te staan. Daarvoor zijn de belangen van enkele cruciale regionale spelers (maar ook Rusland en China) te groot.

Het is derhalve niet uit te sluiten dat deze fase als een tussenstap moet worden beschouwd, waarna de internationale houding jegens Irak in zijn totaliteit opnieuw onder de loep zal worden genomen. Daarbij ontkomt men niet aan discussies over de status van de no-fly zones, van de Koerdische enclave, en van de VN-wapeninspecties. Opmerkelijk is dat in de jongste discussies de VN-ontwapeningscommissie UNMOVIC nauwelijks een rol speelt.

In Amerikaanse ogen echter vormt deze interim-periode wezenlijke tijdwinst om verder verlies in de - vooral in de regio woekerende - propagandaoorlog met Irak te voorkomen en de voortschrijdende erosie van het sanctieregime te weerstreven. Uiteindelijk blijft het Amerikaanse beleid, in samenwerking met Groot-Brittannië, erop gericht Irak aanhoudend te isoleren en zodoende te voorkomen dat dit land zijn militaire capaciteiten, waaronder massavernietelingswapens en ballistische raketssystemen, op korte tot middellange termijn kan herstellen. Essentieel in dit verband is de controle van de financiële middelen die Bagdad ter beschikking staan. In het huidige wijzigingsvoorstel blijft de VN het toezicht houden op de inkomsten van de 'olie-tegen-voedsel' resolutie en wordt getracht de ontstane 'lekken' te dichten.

Ministerie onderdeel
Militaire Inlichtingendienst
Afdeling Analyse & Rapportage

- 1/6 Blauwe brief
- 1/6 Brief
- 1/6 Nota
- 1/6 Telegram
- 1/6 Telgr
- 1/6 Klad + net

Bezoekadres
 v.d. Burchlaan 31

22/6/2001

Doorkiesnummer

Aan

 Zie verzendlijst

Onderwerp
 Irak: Verwikkelingen nieuw VN-sanctieregime

Mede te zenden bijlagen Aantal 1

Aanwijzingen voor het SDI e.o. de secretaris

Steller

Te zenden afschriften

Toestel	Datum	Paragr
19358	15 juni 2001	-

Vervolg- en medeparafen vooraf

Oienstanderdeel	Ontv.	Verz	Paragr
H/Ragto 2	15/6	18/6	..
H/AAR	..	18/6	..
P	19/6	20/6	..
H-S.B.'s	19/6	19/6	..
D. ct.	..	21/6	..

Afgedane exhibits

Steller

Eindparaaf

Overlegde retro-acta

Arostatoparaaf

25 JUNI 2001

Tekensignering achteraf